

HTG Mälumäng 2008/2009

I voor

Estica I

1. Leslie Laasner oli kunagine firma Division loovjuht. Ta on lõpetanud Tartu kunstikooli ja kunstiakadeemia. Teada on ka fakt, et Leslie on kirjutanud sõnad HU! laulule „Absoluutselt”. Mees on musitseerinud veel sellistes bändides nagu Borax, Pedigree ja Holmes. Tema poolt on loodud teosed nimega „Ulme”, „Kino peab saama” ja „Sheeri kama”.

Mis asjad need on?

2. Mis on pildil?

3. Ö, Bocca, Vertigo, Balthasar, Tchaikovsky, Karl Friedrich, Sisalik, Manolete, Pegasus, Tigu... **Mis nimekirjaga on tegu?**

4. Kirjastus Ilmamaa poolt välja antavast sarjast "Eesti kirjanikke" ilmus sel aastal raamat pealkirjaga «Ajapildi sees. Lapsepõlv Juhaniga», mis räägib ühe tuntud eesti poeedi kujunemisaastatest. Raamatu autoriks on kirjamehe õde Mari Tarand. **Kelle biograafiaga on tegemist?**

5. Kuulete eesti regirocki lipulaeva. Bändis musitseerivad Aleksander Sünter, Priit Moppel, Sulev Salm, Toomas Jõks, Elmo Saul ja Mait Sarap. **Esitaja?**

II Loodus

6. Piltidel näete mõningaid Eesti taimi. **Mis taimesugukonda nad kuuluvad? Vihjeks-taimesugukonnanimede lõpus on –lised, näiteks tatralised, roosõielised.**

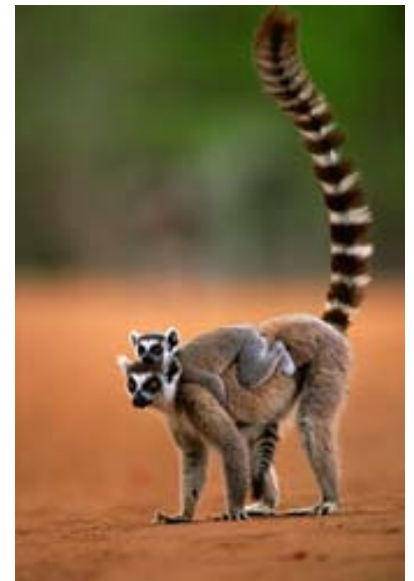

7. ...on ühed väiksed pingviinid, kellel on kõigist pingviinidest kõige põhjapoolsem levila. See on koguni nii põhjas, et nad võivad üsna kergesti sattuda põhjapoolkerale oma igapäevaseid toimetusi tehes, kuigi nende põhilised pesitsusalad jäävad sealt napilt välja. Nad on oma üsna väikse areaali endeemlik. Kuna eestikeelne nimi vihjab otseselt nende elukohale, siis seda siin ära ei too, aga ladina keeles on nad *Spheniscus mendiculus*. **Kus nad elavad?**

8. Frederick Sanger on saanud kaks Nobeli preemiat keemia valdkonnas. Esimese preemia sai ta siis, kui ta oma uue valkude sekveneerimise meetodiga sekveneeris esmakordselt peptiidhormoon insuliini. Teise preemia võidu teenis talle üsna sarnane avastus, mida nimetatakse kas dideoxy termination method'iks või siis rohkem eesti keeles dideoksü-meetodiks. **Mille jaoks seda meetodit vaja läheb?**

9. Usume, et loomi paremal on pildistatud nende loomulikus elukeskkonnas. **Kus riigis on see pilt siis tehtud?**

10. All olev pilt on tehtud Eestis, ühe siseveekogu kaldal. **Mis veekogu?**

III Ajalugu ja usk

11. See valitseja oli 1694. aastast alates Saksimaa kuurvürst ja 1697. aastast alates kandis ta ka Poola kuninga tiitlit. Monarh oli tuntud naistemees ja oletatakse, et tal oli umbes 300 last. Riigivalitsemises ta nii edukas polnud kui armurindel, sest Põhjasõja ajal ei õnnestunud tal võita ühtegi suuremat lahingut. Ta ei sooritanud ühtegi vallutust, ka Poola krooni saamiseks mitte – see õnnestus tal, sest teatavasti ei püüdnud Poola trooni põlvest-põlve, vaid pärast vana kuninga surma korraldati valimised uue valitseja leidmiseks. Tema teeneks on kuulsas Dresdeni Zwingeri ehitamine.

Kes on see valitseja?

12. Kaks neist kandsid nime Niña ja Pinta, mis oli aga kolmanda ja kõige kuulsama nimi?

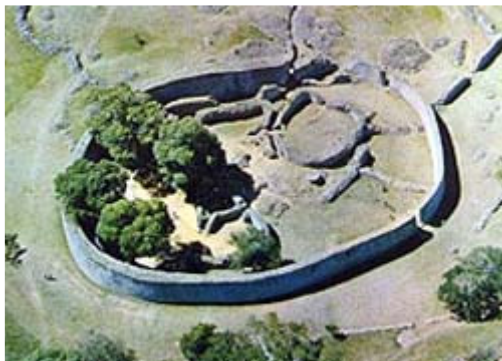
13. See Antiik-Kreeka filosoofide koolkonna nimi tähendaks eesti keelde ümbertõlgituna „koeralik”. Nende nimi viitab nende eluviisidele, mis olid sarnased koerte omadega. Esimene küsitava koolkonna esindaja Anthistenes lõi Ateenasse antiikaja kolmanda gümnaasiumi (Lykeioni ja Akadeemia kõrval). Kuulus filosoof Diogenes, kes elanud tünnis ja käskinud Alexander Suurel päikese eest kõrvale astuda, oli samuti selle koolkonna liige.

Antiikfilosoofide koolkond?

14. Yin ja yang on kindlasti üks tuntumatest religiooniga seotud sümbolitest. Väidetakse, et *yin* ja *yang* sümboliseerivad vastavalt mäe varju- ja päikesepoolset külge, kuid filosoofilises mõttes on nende tähenduses laienenud. **Millise pikkade traditsioonidega religiooni sümbol on yin ja yang (tekkinud ~500 eKr)?**

15. Pildil näete šona rahva ehitatud kindlustust, mis on andnud nime riigile, kus see asub. Ehitis kannab nime, mis tähendab šonade keeles pealikute „(kõrgeauliste) maja”. Rajatis valmis järk-järgult ajal, mil šonad seda piirkonda asustasid (~11.-15. sajand) ja on püramiidide järel aafrika suurim kivirajatis. Eestlase tunnevad rajatist Suur-..... nime all. Alles üsna hiljuti oldi läänemaailmas veendumusel, et see ehitis ei saa olla ehitatud mustanahaliste poolt ja seostati seda müütilise Seeba kuningannaga, kadunud valge tsivilisatsiooniga jne.

Millisele Aafrika riigile on see rajatis nime andnud?

IV Sport

16. Seda 1946.a sündinud hollandlast peetakse jalgpallimaailmas lausa imetegijaks. Mitmel korral on ta tippu viinud muidu keskpäraselt mänginud meeskonnad, parimaks näiteks on ehk Lõuna - Korea jõudmine 2002. a MM-il neljandale kohale. Hetkel on küsitav Venemaa jalgpallikoondise peatreener. **Kes?**

17. **Mis spordialaga on tegu ikosatloni näol?** Edu on sel alal saavutanud ka eestlased, näiteks püstitas Indrek Kaseorg 1992. aastal lausa maailmarekordi, kui kogus võistluse käigus 13 906 punkti. Praegune maailmarekord, 14 185 punkti, on püstitatud ühendriiklase Kip Janvrini poolt kuus suve tagasi.

18. **Millise spordiala kohta on Mark Twain öelnud, et "... on ära rikutud jalutuskäik"?**

19. Selle riigi pallimängumeeskonnad on tuntud omapäraste hüüdnimede poolest. Nii kutsutakse naiste korvpallikoondist „The Opals“, meeste ragbikoondist „The Wallabies“ ning meeste- ja naiste jalgpallikoondist vastavalt „The Socceros“ ja „The Matildas“, nimekirja võiks veel pikalt jätkata. **Mis riik?**

20. Pildil on poksiringis säramas üks lõunanaabrite suurimaid spordistaare. Enne sunnitud spordiala vahetust dopingukontrollis põrumise tõttu oli ta üks Euroopa tippkorvpallimängijaid esindades erinevatel aegadel selliseid klubisid nagu Efes Pilsen, Real Madrid ja Kaasani Uniks. **Kes?**

V Varia

21. Mis õun on pildil? Nime sai ta teisel pildil oleva daami järgi. Igal aasta toimub Austraalias Eastwoodis nendele õuntele pühendatud festival.

22. Ladina keeles annus bissextus, inglise keeles leap year, saksa keeles Schaltjahr, soome keeles karkausvuosi. **Millega on tegu?**

23. Mille poolest on tuntud 1965. aastal sündinud mehhiklane Manuel Uribe?

24. Kerge sarnasus näojoontes. Kes on pildidel?

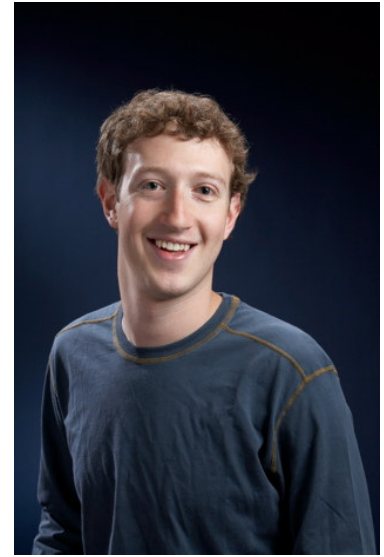
25. See maailmakuulus bariton sündis 1915. aastal USA-s Hobokeni linnas. Keskkoolist visati löömamehest poiss välja. Peale seda töötas ta lehepoisina, avalikult laulmist alustas 1930.-ndate alguses, oma muusikukarjääri tipu saavutas 1940.-ndatel aastatel, hiljem esines vahelduva eduga: üks viimaseid edukaid lugusid oli teema ühest Martin Scorsese filmist, laulust on saanud ühe linna omamoodi sümbol. ... oli ka filminäitleja, suurim edu saabus filmi „From Here to Eternity” juures, kus ta võitis parima kõrvalosatäitja Oscari. Ta suri 1998. aastal südameataki tagajärjel. USA post andis 2008. aastal tema auks välja margi. Kuulete teda oma tütreaga duetti laulmas. **Kes?**

VI Meelelahutus

26. Esitaja?

27. Mark Zuckerberg sündis 1984. aastal. Ta on ühe tuntud veebilehe looja. Tegu on algselt ainult Harvardi üliõpilastele mõeldud veebilehega, mis hiljem arenes ülemaailmseks. Ajakiri „Forbes” nimetas Zuckerbergi (pildil) kui „*World youngest self-made billionaire*”. **Kuidas on Zuckerbergi jõukusele aluse pannud veebilehe nimi?**

28. Nagu kaks tilka vett. Kes on piltidel?

29. 1998. aastal asutasid kitarrist Zakk Wylde ja trummar Phil Ondich ansambli ... . Debüütalbum kandis nime Sonic Brew. Tänapäevaks on välja antud 9 relüüsi, nende hulgas Stronger Than Death, Mafia ja Shot to Hell. **Mis ansambel?**

30. Rassil, 17. aastasel Eesti äärelinnas üksi elaval eliitkooli õpilasel on paar unistust. Unistus perest ja armastusest ... ent söögi- ja rahanimel nõustub ta müüma narkot ja see tõmbab ta sündmustesse, mida Rass ei suuda enam kontrollida. Arest on võib-olla tema ainus võimalus elule, millest ta salaja unistab. Film on vändatud samanimelise romaani põhjal. **Nimetage film ja romaani autor? (autor 1p ja film 1p)**

VII Geograafia

31. Seoses olümpiamängudega pakkus palju kõneainet õhusaaste Pekingis. Neli aastat tagasi läbi viidud uuringus hõivas maailma kõige saastunumate linnade edetabelis esikoha aga hoopis üks teine tuntud pealinn. Araabia keeles on linna nimi Al-Qâhirah, kohalikus dialektis aga lihtsalt Masr. **Mis linn?**

32. Wikipedia andmetel on tänapäeval veel ainult kolm linnriiki, mida nende sõnade klassikalises tähenduses veel niimoodi kutsuda saab. **Nimetage need!**

33. **Mis linn, vihjeks võib öelda, et linn asub umbes 140 km ekvaatorist põhja pool?**

34. **Kuidas nimetatakse sellist kalliskivi lihvimise meetodit?**

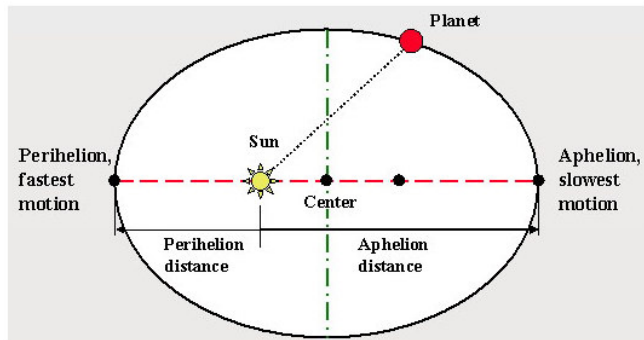
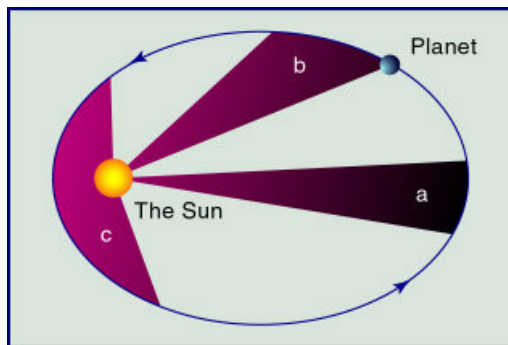
35. See 1902-1978 elanud mees on Eesti linnageograafia alusepanija ja kindlasti üks tuntuimaid tegijaid, kes Eestis on selle teadusega tegelenud. Küsitava magistratöö käsitles Tartu linna kui tagamaa ja tuumikuga organismi, mis areneb teatud seaduspärasuste järgi; see oli ka esimene linnageograafiline uurimus üldse, kus kasutati matemaatilisi meetodeid. Töö pälvis Pariisi kaubandusgeograafia seltsi teenetemedali. Mees oli nn Baltoskandia idee propageerija ja arendaja, st, et ta pidas tähtsaks eesmärgiks ühtse Läänemereregiooni loomist, millel oleks ühine kultuuri- ja majandusruum. Küsitava 30ndatel tehtud oletused, et NSVL- i jaoks on Läänemere regiooni geökonomiline tähtsus kadumas, osutusid kahjuks valeks. Saksa okupatsiooni ajal (1941-44) oli ta Tartu Ülikooli rektor. 1944. aastal emigreerus ta Rootsi, kus elas surmani. **Kellest oli juttu?**

VIII Teadus ja tehnika

36. See on üks salastatumaid paiku maailmas. ... asub U.S.A lääneosas Nevadas kuivanud järve, Groom lake'i, lõunakaldal. Kõige tõenäolisemalt on seal lennukibaas, kus viiakse läbi uute relvade ja lennukite katsetusi. Kuigi Groom lake'is on suur lennuväli seitsme maandumisrajaga, ei olnud seda kuni 2007. aastani lennuki navigatsioonikaartidel märgitud. Ametlikult tunnistas U.S.A valitsus asutuse olemasolu alles 2003. aastal. ...-ga on seotud lugematul hulgal müüte: baasis töötatakse ilmakontrolli relvade, teleportatsiooni ja ajas rändamise tehnoloogia kallal, samuti seostatakse baasi saladusliku maailma valitsusega ja organisatsiooniga „majesteetlik 12“ (Majestic twelve). Vahest kõige levinumad on lood sellest, et baasis on Roswelli UFO juhtumi käigus saadud maavälist päritolu lennumasinad ja isegi tulnukad. ...-st on tehtud mitmeid dokumentaalfilme, ühes neist väitis baasi endine insener, et töötas seal koos tulnukaga, keda hüüti J-Rod. Dan Crain'i nimeline mees väitis, et töötas tulnukate viiruste kloonimise kallal samuti J-Rod'i nimelise tulnukaga. **Mis on selle koha nimi?**

37. Kelle nimelisi seaduseid need pildid iseloomustavad?

38. Pildil on seni viimane (start toimus 4. augustil 2007) NASA poolt Marsile saadetud kosmoselaev, mille põhieesmärgiks oli punaselt planeedilt vee jälgi leida, mis ka õnnestus: masin leidis jääd. Marsile maandumist (marsindumist) pildistas üks teine planeedi ümber tiirelnud kosmoselaev, see oli kosmosevallutamise ajaloos esmakordne. **Mis on selle kosmoselaeva nimi?**

39. Faktoriaali tähise ($n!$) võttis 1808. aastal kasutusele prantsuse matemaatik Christian Cramp, sellega tähistatakse üht kindlat matemaatilist operatsiooni. Faktoriaali kasutatakse palju nt kombinatoorikas. **Millega võrdub $5!$ (faktoriaal viiest)?**

40. Mida tähistatakse sellise sümboliga? Tihti võib seda näha mobiiliekraanidel.

IX Poliitika ja majandus

41. .... om kaupo ja teenüside tuutminõ, vaihtaminõ, jaotaminõ ja tarvitaminõ üten riigin vai piirkunnan. **Mida kirjeldab võrokeelne Wikipedia niimoodi?**

42. Eesti Vabariigi Valimiskomisjoni andmetel toimuvad järgmised valimised Eestis 7. juunil 2009. **Millised valimised?**

43. **Pildil on ühe riigi välisminister, kes?**

44. See indeks on loodud näitamaks tulude jagunemist maailma riikides; mida suurem on selle arväärtus, seda suurem on majanduslik ebavõrdsus ühiskonnaliikmete vahel. Eesti on selle indeksi järgi maailmas päris nukral, 61. kohal (mida kõrgem koht, seda suurem ebavõrdsus). EL-i liikmesmaadest on viletsam näit ainult Portugalil, samas on näiteks Venemaa 25. kohal ja Läti 41. kohal. **Mis indeks?**

45. **Mis toimub (on 20. septembri keskpäev)?**

X Kultuur

46. **Kuulete maailma läbi aegade edukaimat meest popmuusikas. Kuuldav lugu on pärit tema viimatiselt 2007. aastal ilmunud albumilt „Memory almost full“. Kes see on?**

47. Üks kahest tuntumast Jaapani luulevormist on haiku (kolm värssi, silpe 5+7+5).
Küsime aga teist ja vanemat, milles on 31 silpi (silpide arv värssides 5-7-5 / 7-7).

銀も

金も玉も

何せんに

まされる宝

子にしかめやも

48. See pronksist Taaveti kuju tekitas omal ajal sensatsiooni, sest oli üks esimesi paljast meest kujutavaid skulptuure pärast antiikaega. Kuju loomise aeg jääb vahemikku 1430-1440.

Kes on autor?

49. Küsimine maailmakuulsat Poola režissööri, kes on saanud käesoleval aastal Eesti presidendilt Toomas Hendrik Ilveselt Maarjamaa Risti teenetemärgi. Autasu saamisel oli kindlasti suur osa tema filmil „Katõn“. Film räägib NKVD poolt 1940. aastal toime pandud tapatalgutest Poola sõdurite kallal (Katõni metsas), lisaks leiavad käsitlemist ka natside toonased roimad. Režissöörile oli see eriti hingelähedane teema, kuna tema isa oli üks Katõni metsa tapatalgute ohvritest. **Kes on see režissöör?**

50. Missuguse eesti luuletaja pseudonüüm on olnud Pierre Bezuhhov?

Vatused:

1. Reklaamid
2. Amende villa
3. Restoranid
4. Juhan Viiding
5. Oort
6. Kanarbikulised
7. Galapagose saarel
8. DNA sekveneerimiseks
9. Madagaskaril
10. Peipsi järv või ka Rannapungerja jõgi
11. August tugev
12. Santa Maria – Columbuse ameerika ekspeditsiooni lipulaev
13. Künnikud
14. Taoism
15. Zimbabwe
16. Guus Hiddink
17. Kahekümnevõistlus
18. Golf
19. Austraalia
20. Kaspars Kambala
21. Granny Smith
22. Liigaasta
23. Paks, tõenäoliselt maailma kõige paksem inimene hetkel, kaalus 597 kg
24. Tõnu Kilgas ja Dimitri Medvediev
25. Frank Sinatra (Somethin' Stupid)
26. Matti Nykänen (Elämä on laiffii)
27. Facebook
28. Brad Pitt ja Robert Redford
29. Black Label Society
30. „Mina olin siin“, autor Sass Henno
31. Kairo
32. Vatikan, Singapur ja Monaco
33. Singapur
34. Briljantlihv
35. Edgar Kant
36. Ala 51 (Area 51) ka Dreamland, Paradise Ranch, Homey Airport
37. Kepleri
38. Phoenix
39. $5! = 120$ (esimese viie arvu korrutis)
40. Bluetooth
41. Majandus
42. Euroopa parlamendi valimised
43. Sergei Lavrov
44. Gini indeks
45. Vabadussõja võidusambale nurgakivi panek
46. Paul McCartney („Ever Present Past“)
47. Tanka
48. Donatello
49. Andrzej Wajda
50. Priidu Beier